

Crtica o školovanju Martina Kolunića Rote

Emil Hilje

Sveučilište u Zadru
Odjel za povijest umjetnosti
Obala kralja Petra Krešimira IV. 2
HR – 23 000 Zadar
ehilje@unizd.hr

Izvorni znanstveni rad
Primljen: 23. 9. 2020.
Prihvaćen: 30. 9. 2020.
UDK 929Kolunić Rota, M.

Sažetak

Članak je posvećen ugovoru od 4. svibnja 1560. godine, kojim je poznati šibenski zlatar Horacije Fortezza primio na šestogodišnje naukovanje Martina, sina postolara Janka Rabanašića (Ivana Janka Kolunića). Time su potvrđene pretpostavke o mogućoj vezi između Fortezze i Martina Kolunića Rote, a ujedno i korigirana kronologija Kolunićeva života i djelatnosti.

Ključne riječi: Horacije Fortezza, Martin Kolunić Rota, Šibenik, 16. stoljeće

Premda je druga polovina 16. stoljeća u Dalmaciji predstavljala jedno od najtežih povijesnih razdoblja, praćeno jednom od najvećih kriza umjetničke produkcije, ipak je upravo u tom razdoblju Šibenik iznjedrio trojicu umjetnika koji su svojom djelatnošću nadišli lokalne okvire i zauzeli istaknuto mjesto u galeriji hrvatskih umjetnika starijih razdoblja. Riječ je o zlataru Horaciju Fortezzi te grafičarima Martinu Koluniću Roti i Natalu Bonifaciju. Već to što je svakome od njih posvećena posebna monografija¹ na određeni način oslikava njihovu važnost u okvirima hrvatske povijesti umjetnosti.² No, od tog trolista poznatih šibenskih umjetnika samo je Horacije Fortezza proživio svoj radni vijek u Šibeniku, pa je o njemu poznata i veća količina podataka iz arhivske građe,³ dok su ostala dvojica u ranijoj životnoj dobi napustila rodni grad, pa ih do sada poznata arhivska građa ne bilježi.⁴ Ipak, općenito se smatra da su Martin Kolunić Rota i Natal Bonifacij svoja prva

- 1 Milan PELC, *Život i djela šibenskog bakroresca Martina Rote Kolunića*, Zagreb 1997.; Milan PELC, *Natale Bonifacio*, Zagreb 1997.; Milan PELC, *Horacije Fortezza: šibenski zlatar i graver 16. stoljeća*, Zagreb – Šibenik 2004.; u navedenim monografijama citirana je relevantna literatura o trojici umjetnika.
- 2 Doslovno je moguće na prste pobrojati hrvatske umjetnike starijih razdoblja kojima je hrvatska povijest umjetnosti posvetila monografske prikaze.
- 3 Svu do sada poznatu arhivsku građu o Fortezzi donosi Milan Pelc (PELC 2004, 98, 105-107).
- 4 Za Martina Kolunića Rotu do sada nije poznat niti jedan izvorni podatak iz šibenske arhivske građe, a za Natalea Bonifacija glavni je izvor spoznaja njegova nadgrobna ploča u crkvi sv. Frane u Šibeniku (PELC 1997, *Natale Bonifacio*, 9).

znanja stekli u nekoj od šibenskih zlatarskih radionica, pri čemu se više-manje podrazumijeva da je to bila upravo ona Horacija Fortezze.⁵

No, kada je riječ o arhivskim zapisima koji se odnose na život Horacija Fortezze, čini se da su se stariji istraživači služili oprobanom metodom relativno brzog kretanja kroz građu, temeljenoj na čitanju kratkih zapisa na marginama listova, pa su oni dokumenti uz koje je Fortezzezino ime zabilježeno na margini uočeni i registrirani, a većina onih gdje to nije slučaj, čak i takvi u kojima se pojavljuje kao stranka u ugovoru, promakli su pažnji. Tako je na primjer iz obimnih zapisa braće bilježnika Frane i Donata Tranquillo (1514. – 1566.), koji danas zapremaju osam kutija (više od jedan metar arhivske građe), izlučeno ukupno pet dokumenata,⁶ dok je recentniji uvid u te iste spise iznjedrio još dvadesetak do sada nepoznatih arhivskih zabilježbi u kojima se Fortezza spominje. Premda se većina njih odnosi na njegovo pojavljivanje u ulozi svjedoka, jedna je isprava ipak privukla posebnu pažnju. Naime, 4. svibnja 1560. godine dao je postolar Janko Rabanašćić svog sina Martina na šestogodišnje naukovanje kod majstora Horacija Fortezze koji ga se obvezao podučiti zlatarskom umijeću, a Martin se obvezao majstora služiti i izvršavati sve njegove „časne i moguće” naloge.⁷

Premda je učenikovo ime odmah pobudilo asocijaciju na Martina Kolunića Rotu, u prvi mah podatci se jednostavno nisu slagali. Naime, prezime Martinova oca sasvim je drukčije, a godina primanja na šestogodišnje naukovanje podrazumijeva da je učenik tada imao između deset i četrnaest godina, to jest da je rođen oko 1548. godine, što bi bilo u kronološkom neskladu s datiranjem najranijeg Kolunićeva rada, portreta Jeana de la Valettea, datiranim u 1565. godinu,⁸ na temelju čega se pretpostavljalo da je Martin rođen između 1540. i 1545. godine.⁹ Ipak, uvid u neke druge arhivske podatke pružio je mogućnost posredne identifikacije Janka Rabanašića i njegova sina Martina. Naime, 8. rujna 1565. sastavio je oporuku postolar Ivan zvani Janko Kolunić. Pored uobičajenih odredaba, u oporuci su na-

5 PELC 1997, *Život i djela ...*, 32; PELC 1997, *Natale Bonifacio*, 13-14. O mogućoj kasnijoj dataciji te grafike bit će riječi poslije.

6 PELC 1997, *Život i djela ...*, 105.

7 Vidi prilog. Sam ugovor neobično je kratak, bez svih uobičajenih formula i specifikacija obveza, što vjerojatno upućuje na međusobno povjerenje stranaka, prije svega na ugled što ga je Fortezza uživao.

8 PELC 1997, *Život i djela ...*, 13, 89, 90.

9 PELC 1997, *Život i djela ...*, 13; Milan PELC, Kolunić Rota, Martin (Martinus Rota Sibenicensis; Martino Ruota Sebenzano; Rotta), Hrvatski biografski leksikon, 7, Zagreb 2009., 544. U starijoj se literaturi navode najrazličitije moguće godine Martinova rođenja, u rasponu od 1516. do 1561. (vidi u: PELC 1997, *Život i djela ...*, 10-11). Hrvatski autori moguće godine Martinova rođenja navode u rasponu od 1530. do 1540. (Ivan KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, Zagreb, 1858-60, 371.) ili oko 1532. (Duško KEČKEMET, Kolunić-Rota, Martin (Martinus Rota Sibenicensis), Enciklopedija hrvatske umjetnosti, 1, Zagreb 1995., 445).

vedena imena oporučiteljevih kćeri Jelene i Magdalene te njegovih sinova Antuna, Martina i klerika Vincenta.¹⁰ Iako je ovdje očito u pitanju otac Martina Kolunića, podudarnosti s prethodno navedenim dokumentom (zanimanje postolara i ime Janko) još uvijek nisu dovoljne za nedvosmislenu identifikaciju Janka Rabanašića s Jankom Kolunićem. Međutim, nešto kasniji dokument od 6. rujna 1566. godine, u kojem se kao svjedok pojavio klerik Vincent Rabanašić, to jest Kolunić, otklanja i tu nedoumicu.¹¹ A da nije u pitanju tek slučajna zabuna bilježnika, potvrđuje sličan dokument od 6. srpnja 1567. godine gdje je ponovno kao svjedok naveden klerik Vincent Kolunić, to jest Rabanašić.¹² Nema dvojbe da je taj klerik Vincent upravo jedan od sinova navedenih u oporuci Janka Kolunića, koji je uz to prezime svog oca zadržao i ono starije, iz čega prizlazi da su Janko Rabanašić (Rabanašićić) i Ivan Janko Kolunić ista osoba, što potvrđuje i dokument od 21. srpnja 1573. godine u kojem je kao svjedok zabilježen majstor Ivan Kolunić zvani Rabanašićić.¹³

U međuvremenu, 25. srpnja 1566. godine, pojavili su se u Šibeniku zajedno u svojstvu svjedoka majstor Janko Kolunić i njegov sin majstor Martin,¹⁴ pa je moguće zaključiti da je Martin u potpunosti odradio svoje šestogodišnje naukovanje kod Horacija Fortezze i stekao titulu majstora.

Ivan zvani Janko Kolunić javlja se u kasnijoj građi u još nekoliko dokumenata pa je tako 17. srpnja 1571. godine imenovao zastupnika,¹⁵ a 31. kolovoza 1572. načinio drugu oporuku. U toj se drugoj oporuci više ne spominje sin Antun, nego samo si-

10 ... *Ibique magister Ioannes siue Iancho Collunich cerdo ciuis Sibenici iacens in lecto ...* (oštećeno) ... *Helenam* (jedna riječ nečitka) *filiam (dicti) testatoris prout fuit indotata, Magdalenam aliam eius filiam (qua) est uxor magistri Iacobi Strisoeuich pelliparii ciuis Sibenici, quam dotem fuisse dixit de ducatos centum ... Residuum uero omnium et singulorum suorum bonorum mobilium et immobilium ac se mouentium, iurium et actionum quouis modo ipsi testatori spectantis iura et pertinentium presentium et futurorum ubique locorum positorum reliquit et dimisit Antonio, Martino et clerico Vincentio filiis suis equaliter diuidendo...*(Državni arhiv u Šibeniku, HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika (1386. – 1797.) kut. 36/VI, Kornelij Bonini, sv. a, fol. 403r-404v). Šibenski notarski arhiv nedavno je preseljen iz Državnog arhiva u Zadru u Državni arhiv u Šibeniku, ali unutarnja podjela na kutije za sada nije mijenjana.

11 ... *presentibus clerico Vincentio Rabanassich siue Collunich ...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 36/VI, Kornelij Bonini, sv. b, fol. 32v).

12 ... *presentibus ... et clerico Vincentio Collunich alias Rabanassich ...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 36/VI, Kornelij Bonini, sv. d, fol. 36r).

13 ... *presentibus magistro Ioanne Collonich alias Rabanaschich ...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/I, Ivan Tranquilo, sv. c (1571-75), fol. 194v).

14 ... *presentibus magistro Iancho Colonich et magistro Martino ipsius filio ...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 30/VII, Frane i Donat Tranquillo, sv. d (1563-66), fol. 244r).

15 ... *Ibique magister Ioannes alias Iancho Collonich ... ordinauit ... procuratorem ...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/I, Ivan Tranquilo, sv. c (1571-75), fol. 11v-12r).

novi Martin i klerik Vincent te kćeri Magdalena i Jelena,¹⁶ pa se može pretpostaviti da je Antun u međuvremenu umro zbog čega je trebalo mijenjati prvotnu oporuku. Još jednu oporuku načinio je Ivan Janko Kolunić 29. siječnja 1576. godine. U njoj je, uz uobičajene legatate šibenskim bratovštinama i štovanim ikonama, zabilježen legat za mise za dušu pokojnog majstora Stjepana Rabanašića, deset dukata za izvanbračnu kćer pokojnog sina Antuna, a ostatak nasljedstva namijenjen je sinovima Martinu i Vinku.¹⁷

Iako za sada raspoložemo s vrlo malo podataka o Antunu Jankovu Koluniću, oni na određeni način također dopunjuju sliku o korištenju različitih varijanti prezimena u toj obitelji. Naime, 8. travnja 1568. godine zabilježen je u svojstvu svjedoka zlatar Antun Janković Kolunić,¹⁸ 13. veljače i 15. studenog 1569. godine u istom svojstvu zlatar Antun Rota,¹⁹ a 26. lipnja 1570. godine zlatar Antun Kolunić.²⁰ Nema sumnje da sva četiri dokumenta bilježe istu osobu, Martinova starijeg brata, koji je bio zlatar po zanimanju, te da su se članovi Martinove obitelji koristili čak četirima varijantama prezimena: Rabanašić (Rabanaščić), Kolunić,²¹ Janković i Rota.

16 ... *Ibique magister Ioannes alias Iancus Colonich cerdo et ciuis Sibenici iacens in lecto infirmus ... Residuum ... reliquit et dimisit Martino, clerico Vincentio, Magdalene et Helene filiis et filiabus prefati testatoris pro equali portione inter eos diuidendos...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/I, Ivan Tranquilo, sv. b (1571-82), fol. 29v).

17 ... *Ibique magister Ioannes alias Iancus Collonich cerdo et ciuis Sibenici ... etate senili ... fecit presens nuncupatiuum testamentum ... Item dictus testator voluit et ordinavit quod pro annis 4^{or} celebrentur misse ... pro anima ipsius testatoris ... pro anima condam magistri Stephani Rabanaszich, pro anima condam patris prefati testatoris et pro anima condam sue matris ... Item reliquit et dimisit Clarize filie naturali condam Antonii filii ipsius testatoris ... ducatos decem ... Residuum ... reliquit et dimisit Martino et Vinco filiis ipsius testatoris pro equali portione inter eos diuidendos...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/I, Ivan Tranquilo, sv. b (1571-82), fol. 66v-67r).

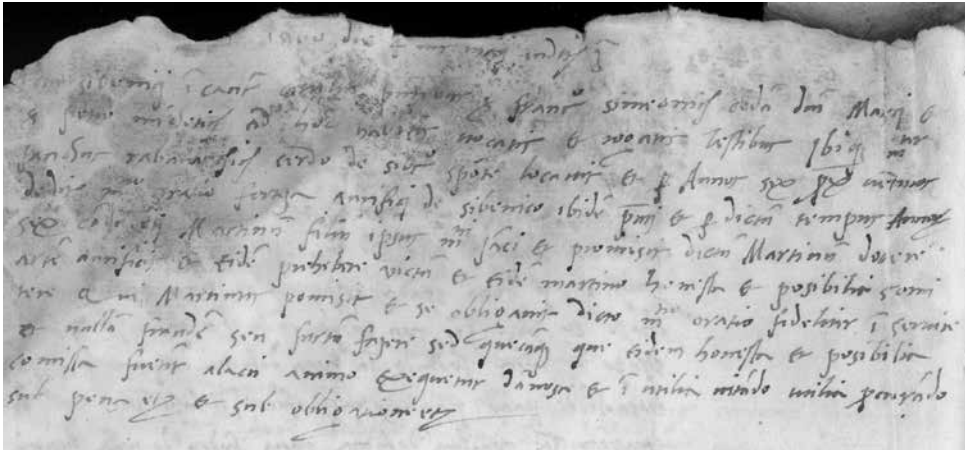
18 ... *presentibus magistro Antonio Ianchouich Collonich aurifice...*(HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 36/VI, Kornelij Bonini, sv. a, fol. 436r).

19 ... *presentibus ... et magistro Antonio Rota aurifice ...* (HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 40, Andrija Tranquilo, sv. a (1567-70), fol. 130r); ... *presentibus magistro Antonio Rota aurifice...* (HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 36/VI, Kornelij Bonini, sv. a, fol. 446v).

20 ... *presentibus ... et magistro Antonio Collonich aurifice ...* (HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/I, Ivan Tranquilo, sv. a (1561-71), fol. 253v).

21 Treba napomenuti da su u Šibeniku u isto doba živjeli članovi još jedne obitelji Kolunić. Dana 28. listopada 1571. godine vjenčao se majstor Ivan, sin majstora Leonarda Kolunića (HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/I, Ivan Tranquilo, sv. c (1571-75), fol. 43v), a njegov otac Leonard je 16. rujna 1575. godine izabrao za svoga pomirbenog sudca upravo Horacija Fortezzu (HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 39/II, Ivan Tranquilo, sv. a (1570-82), fol. 95v-96v). Neke od njih spomenuo je još Ivan Kukuljević-Sakcinski (KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI 1858-1860, 371).

U svakom slučaju, navedeni dokumenti nedvosmisleno potvrđuju da je poznati grafičar Martin Kolunić Rota svoje školovanje proveo u Šibeniku, na naukovanju kod zlatara Horacija Fortezze, između 1560. i 1566. godine. Može se pretpostaviti da je neposredno nakon završenog školovanja napustio Šibenik i otišao u Veneciju, a zatim u Beč.²² Što se pak tiče spomenute kronološke nepodudarnosti s datacijom njegova najranijeg rada u 1565. godinu,²³ vjerojatno je tu godinu, koja je imala memorijalni karakter, Rota jednostavno preuzeo sa starijeg predloška u trenutku kada je izrađivao svoju grafiku,²⁴ pa ona ne označava vrijeme nastanka samog rada. Stoga to djelo ne može poslužiti kao temelj za prosudbu o godini Martinova rođenja, koju je, s obzirom na početak njegova naukovanja 1560., moguće puno uvjerljivije smjestiti između 1548. i 1450. godine.

1. Ugovor o stupanju Martina, sina postolara Janka Rabanašića, na šestogodišnji nauk kod zlatara Horacija Fortezze, HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 30/VII, Frane i Donat Tranquillo, sv. c fol.11v) (foto: E. Hilje)

22 Opširnije o njegovu daljnjem životnom putu i karijeri vidi u: PELC 1997, *Život i djela ...*, 10-19.

23 Vidi bilj. 8.

24 Naime, povod za izradu grafike bila je pobjeda kršćana nad Turcima za vrijeme opsjedanja Malte 1565. godine, a neposredni predložak za Rotinu grafiku vjerojatno grafički portret tiskan u Rimu oko 1565. godine (PELC 1997, *Život i djela ...*, 90).

2. Martin Kolunić Rota (?): Poprsje Antuna Vrančića, promjer 49 mm, u: Giuseppe Ferrari-Cupilli, *Documenti storico-letterari della Dalmazia*, rukopis u Znanstvenoj knjižnici u Zadru, Ms 333, nr. 19 (foto: E. Hilje)

Prilog

4. V. 1560., Šibenik

Postolar Janko Rabanaščić daje svog sina Martina na šestogodišnje naukovanje kod zlatara Horacija Fortezze.

1560, die 4 mensis maii, indictione 3^a.

(margina lista oštećena)

Actum Sibenici in cancellaria ciuiliū, presentibus ser Francisco Simeonich condam domini Marci et ser Petro Michetich ad hoc habitis, uocatis et rogatis testibus. Ibi que magister Ianchus Rabanaschich cerdo de Sibenico sponte locauit et per annos sex proxime uenturos dedit magistro Oratio Forteza aurifici de Sibenico ibidem presenti et per dictum tempus annorum sex conducenti Martinum filium ipsius magistri Ianci, et promisit dictum Martinum docere artem aurificis et eidem prehibere victum et eidem Martinum honesta et posibilia comitere, qui Martinus promisit et se obligauit dicto magistro Oratio fideliter inseruire et nullam fraudem seu furtum fazere sed quecumque que eidem honesta et posibilia comissa fuerint alacri animo exequetur, damnosa et inutilia uitando, utilia procurando, sub pena et cetera et sub obligatione et cetera.

HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika, kut. 30/VII, Frane i Donat Tranquillo, sv. c (1560-62), fol.11v

A sketch about the schooling of Martin Kolunić Rota

Summary

The article is dedicated to the contract of May 4, 1560 by which the famous Šibenik goldsmith Horace Fortezza admitted Martin, son of the shoemaker Janko Rabanašćić, for a six-year education. With the help of several other archival sources, it was undoubtedly established that the said Janko Rabanašćić was identical with the shoemaker Ivan Janko Kolunić, and that the said Fortezza's student was the well-known graphic artist of Šibenik origin Martin Kolunić Rota. This confirmed the assumptions about a possible connection between Fortezza and Kolunić Rota, and at the same time corrected the chronology of Kolunić's life and work.

Keywords: Horace Fortezza, Martin Kolunić Rota, Šibenik, 16th century

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori:

Državni arhiv u Šibeniku

HR-DAŠI-263 Bilježnici Šibenika (1386. – 1797.)

Literatura:

Duško KEČKEMET, Kolunić-Rota, Martin (Martinus Rota Sibenicensis), *Enciklopedija hrvatske umjetnosti*, 1, Zagreb 1995.

Ivan KUKULJEVIĆ-SAKCINSKI, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*, Zagreb, 1858-1860.

Milan PELC, *Život i djela šibenskog bakroresca Martina Rote Kolunića*, Zagreb 1997.

Milan PELC, *Natale Bonifacio*, Zagreb 1997.

Milan PELC, *Horacije Fortezza: šibenski zlatar i graver 16. stoljeća*, Zagreb – Šibenik 2004.

Milan PELC, Kolunić Rota, Martin (Martinus Rota Sibenicensis; Martino Ruota Sebenzano; Rotta), *Hrvatski biografski leksikon*, 7, Zagreb 2009.